

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
İÇİNDEKİLER.....	7
KISALTMALAR.....	15
GİRİŞ.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ BİLGİLER

I. TÜRKLERDE KIYAFETE DAİR TARİHİ BİLGİLER.....	21
A. ESKİ TÜRKLERDE KIYAFET.....	21
1. İslâmiyet'in Kabulünden Önce Türklerde Kıyafet.....	21
a. Eski Türklerde Erkek Kılık-Kıyafeti.....	21
b. Eski Türklerde Kadın Kıyafeti.....	22
2. İslam'ın Kılık-Kıyafet Ahkâmı.....	24
a. İslâm'da Erkek Kılık-Kıyafeti.....	25
b. İslam'da Kadın Kıyafeti.....	26
3. Selçuklularda Kılık-Kıyafet.....	27
a. Selçuklularda Erkek Kılık-Kıyafeti.....	27
b. Selçuklularda Kadın Kıyafeti.....	30
B. OSMALI DEVLETİ DÖNEMİNDE KIYAFET.....	31
1. Osmanlı Devleti Döneminde Kıyafete İlişkin Genel Bilgiler.....	31
a. Osmanlı'da Erkek Kılık-Kıyafeti.....	32
b. Osmanlı'da Kadın Kıyafeti.....	36
2. Meşrutiyet Döneminde Kıyafet Tartışmaları.....	43
a. Şapka-Fes Tartışmaları.....	43
c. Çarşaf-Peçe Tartışmaları.....	45
3. Osmanlı Devleti'nde Kıyafet Düzenlemeleri.....	59
a. Kıyafet Düzenlemelerine Dair Genel Bilgiler.....	59
b. Osmanlı Döneminde Kıyafet Yasakları.....	68
4. Başın Kapatılması Âdab-ı Muaşeret Kuralıdır.....	80
C. CUMHURİYET DÖNEMİNDE KIYAFET.....	81
1. Cumhuriyet Döneminde Erkek Kıyafeti.....	81

a.	Mecliste Fes-Kalpak Tartışması.....	81
b.	Yazarlar Arasında Şapka Tartışması.....	82
c.	Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararnâme.....	87
d.	Mustafa Kemal'in İnebolu ve Kastamonu Nutukları.....	88
e.	1925 Tarihli Şapka İktisası Hakkında Kanun.....	92
2.	Cumhuriyet Döneminde Kadın Kıyafeti.....	102
a.	Mustafa Kemal'in Kadın Kıyafetine Yaklaşımı.....	102
b.	Yerel İdarelerde Kıyafet Yasağı Uygulamaları.....	105
c.	Çarşafı Yasaklamaya Yönelik Kanun Teklifi.....	107
ç.	Çarşafı Mücadele Haftaları.....	108
3.	Millî Birlik Komitesi Dönemi Kıyafet Uygulamaları.....	109
4.	1963 Sonrası Kıyafet Uygulamaları.....	110
5.	12 Mart Muhtırası Sonrası Kıyafet Uygulamaları.....	113
6.	12 Eylül Darbesi Sonrası Kıyafet Uygulamaları.....	116
a.	İrtica ile Mücadele Hedefi.....	118
b.	Memurlar İçin Kıyafet Düzenlemeleri.....	119
c.	Orta Öğretimde Başörtüsü Yasağı.....	120
ç.	Üniversitelerde Başörtüsü Yasağı.....	122
d.	Kanunî Düzenlemeler ve Anayasa Mahkemesi.....	127
7.	28 Şubat Süreci ve Kıyafet Uygulamaları.....	131
8.	2002 Sonrası Kıyafet Uygulamaları.....	146
a.	Yasaklamalar Devam Ediyor.....	146
b.	Anayasa Değişikliği ve Anayasa Mahkemesi.....	154
9.	2010 Sonrası Kıyafet Meselesi Çözülüyor.....	162
10.	2020 Sonrası Kıyafet Tartışmaları.....	166

İKİNCİ BÖLÜM

MEVZUAT VE UYGULAMA

II.	CUMHURİYET DÖNEMİNDE KIYAFET MEVZUATI VE UYGULAMA.....	169
A.	KIYAFET UYGULAMALARININ İLK İZLERİ.....	169
B.	EYLÜL 1925 TARİHLİ VE 2413 SAYILI KARARNÂME.....	172
C.	1925 TARİHLİ ŞAPKA İKTİSASI HAKKINDA KANUN VE UYGULAMA.....	177
1.	Kanunun Yapılması Öncesi Gelişmeler.....	178
2.	Kanunun Mecliste Kabulü.....	182
3.	Kanunun Uygulanışı.....	188
a.	Kolluk Yetkisine Dayanılarak Uygulama.....	188

b. Mahkeme Elliyile Uygulama.....	189
D. RESMÎ MERASİMDE GİYİLECEK KIYAFET DÜZENLEMELERİ.....	196
1. 1925 Tarihli Resmî Merasimde Giyilecek Elbise Talimatnâmesi	196
2. 1964 Tarihli Okulların Merasim Geçışı Yönetmeliği	199
3. 1967 Tarihli Gençlik ve Spor Bayramı Yönetmeliği.....	200
4. 1973 Tarihli Çelenk Sunulma Yönetmeliği	201
5. 1982 Tarihli Memur Yemin Merasimi Yönetmeliği	202
6. 2012 Tarihli Resmî Bayramlar Tören ve Kutlama Yönetmeliği	202
E. İLMİYE SINIFI KIYAFETLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER.....	203
1. Dinî Kurumlarla İlgili Gelişmeler	204
2. Kıyafete İlişkin 1925 Tarihli Kararnâme ve Kanun	207
3. Şapka İktisası Hakkında Kanun ve İlmiye Kıyafeti.....	211
4. Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun ve İlmiye Kıyafeti.....	212
5. İlmiye Kıyafetinin İlmiye Sınıfı Dışındakilerce Giyilmesi.....	216
6. Diyanet İşleri Başkanlığına İlişkin Kanunlar ve Kıyafet.....	217
F. HÂKİM VE SAVCILARA İLİŞKİN KIYAFET DÜZENLEMELERİ.....	218
1. Hükâm ve Mensubin-i Adliyenin Resmî Kisveleri Hakkında Kanun	219
2. Kisve-i Hükâm Hakkında Talimatnâme.....	220
3. 1926 ve 1934 Tarihli Hâkimler Kânunu	227
4. 1983 Tarihli Hâkim ve Savcılar Kanunu	228
a. Genel Olarak Hâkim ve Savcılarda Kıyafet	228
b. Yüksek Yargı Mensuplarında Kıyafet.....	231
G. AVUKATLARA İLİŞKİN KIYAFET DÜZENLEMELERİ	234
1. Kisve-i Hükâm Hakkında Talimatnâme'de Avukat Kıyafeti.....	234
2. 1938 Tarihli Avukatlık Kanunu ve Kıyafet.....	236
3. 1969 Tarihli Avukatlık Kanunu ve Kıyafet.....	236
H. DEVLET MEMURLARI KIYAFET MEVZUATI VE UYGULAMA.....	240
1. Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararnâme	241
2. 1926 Tarih ve 788 sayılı Memurin Kanunu.....	244
3. 1965 Tarih ve 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu.....	247
4. 1982 Tarihli Kılık-Kıyafet Yönetmeliği.....	249
5. Sağlık Hizmeti Görevlilerinin Kıyafetine İlişkin Düzenlemeler	256
6. Kıyafet Mevzuatının Uygulanışı.....	261
I. YÜKSEKÖĞRETİMDE KIYAFET DÜZENLEMELERİ VE UYGULAMA.....	263
1. 1924 Tarihli Dârülfünûn Talimatnâmesi Dönemi	263

2.	1934 Tarihli İstanbul Üniversitesi Talimatnâmesi Dönemi	264
3.	1946 Tarih ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu Dönemi.....	265
4.	1973 Tarih ve 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu Dönemi.....	267
5.	1982 tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Dönemi.....	271
a.	Öğretim Elemanları Bakımından.....	272
aa.	Mevzuattaki Durum	272
bb.	Mevzuatın Uygulanışı.....	275
b.	Yükseköğretim Öğrencileri Bakımından.....	277
aa.	Mevzuattaki Durumu.....	278
bb.	Mevzuatın Uygulanışı.....	287
K.	BAKANLIĞA BAĞLI OKULLARDA KIYAFET DÜZENLEMELERİ	294
1.	1915 Tarihli Mekatib-i İbtidaiye-i Umumiye Talimatnamesi	294
3.	1930 Tarihli Lise ve Orta Mektepler Talimatnâmesi.....	300
4.	1931 Tarihli Muallim Mektebi Talimatnâmesi	301
5.	1939 Tarihli Disiplin Talimatnâmesi.....	302
6.	Mektep Kasketlerinin Talebe Olmayanlarca Giyilmesini Yasaklayan Kanun	303
7.	Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun ve Nizamnâme.....	304
8.	1962 Tarihli Otelcilik Okulları Yönetmeliği.....	306
9.	1964 Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği.....	306
10.	1965 Tarihli İlköğretmen Okulları İdare Yönetmeliği	307
11.	1967 Tarihli İlköğretmen Okulları Disiplin Yönetmeliği	308
12.	1966 ve 1972 Tarihli İlkokul Yönetmelikleri.....	308
13.	1971 Tarihli Disiplin Yönetmeliği	309
14.	1975 Tarihli Ortaokullar ve Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği.....	310
15.	1976 Temel Eğitim Birinci Kademe (İlkokul) Yönetmeliği.....	310
16.	1978 Tarihli Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) İle Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği.....	311
17.	1979 Tarihli Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği.....	312
18.	1978 Tarihli Yönetmelikte 1981 Tarihinde Yapılan Değişiklik	313
19.	1981 Tarihli Millî Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık-Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik.....	314
20.	2003 Tarihli Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.....	318

21. 2007 Tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği.....	319
22. 2012 Tarihli Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik.....	320
23. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik'te 2014 Değişikliği.....	323
24. İmam-Hatip Mekteplerinde Kıyafet Düzenlemeleri	324
L. ELÇİLERİN KABÜLÜNE İLİŞKİN MEVZUATTA KIYAFET	330
M. DEVLETİN SİVİL MEMURA KIYAFET YARDIMI	332
1. Genel Olarak Kıyafet Yardımına İlişkin Kanunlar.....	332
2. Başörtüsü, Sarık ve Cübbe Yardımına İlişkin Yönetmelikler.....	333
N. KIYAFETE İLİŞKİN HÜKÜM İÇEREN DİĞER MEVZUAT.....	335
1. 1920 Tarihli Düğünlerde Men'i İsrifat Kanunu.....	335
2. Evlendirme Düzenlemelerinde Kıyafet	337
3. Meclis İçtüzüklerinde Kıyafet Düzenlemeleri	338
4. Seçim ve Partiler Mevzuatında Kıyafet Düzenlemeleri.....	341
5. Toplantı ve Gösteri Mevzuatında Kıyafet.....	343
6. PTT Mevzuatında Kılık-Kıyafet Düzenlemeleri	343

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARGI İÇTİHATLARI

III. YARGI İÇTİHATLARINDA KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ	345
A. DANIŞTAY İÇTİHATLARINDA KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ.....	345
1. Danıştay'ın 25.2. 1974 Tarihli Kararı.....	345
2. Danıştay'ın 1983 -1985 Arası Kararları.....	348
a. Danıştay'ın 20.12.1983 Tarihli Kararı.....	348
b. Danıştay'ın 23.2.1984 Tarihli Kararı.....	349
c. Danıştay'ın 13.12.1984 Tarihli Kararı.....	350
3. Danıştay'ın 12.2.1987 Tarihli Kararı.....	354
4. Danıştay'ın 16.11.1987 Tarihli Kararı	356
5. Danıştay'ın 27.6.1988 Tarihli Kararı.....	358
6. Danıştay'ın 7.7.1989 Tarihli Kararı.....	360
7. Danıştay'ın 13.11.1992 Tarihli Kararı	362
8. Danıştay'ın 17.6.1994 Tarihli Kararı.....	365
9. Elazığ İdare Mahkemesi'nin 2010 Tarihli Kararı.....	369
10. Danıştay'ın 12.11.2014 Tarihli Kararı	371
11. Danıştay'ın 18.11.2020 Tarihli Kararı	375

12. Danıştay'ın 19.11.2020 Tarihli Kararı.....	382
13. Danıştay'ın 2021 ve 2022 Tarihli Kararları.....	388
a. Danıştay'ın 29.3.2021 Tarihli Kararı	389
b. Danıştay'ın 20.4.2022 Tarihli Kararı	394
B. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ.....	399
1. Anayasa Mahkemesi'nin 1989 ve 1991 Tarihli Kararları.....	399
a. Anayasa Mahkemesi'nin 7.3.1989 Tarihli Kararı.....	399
b. Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.1991 Tarihli Kararı.....	410
2. Anayasa Mahkemesi'nin 5.6.2008 Tarihli Kararı	427
3. Anayasa Mahkemesi'nin 2014 Tarihli Bireysel Başvuru Kararı.....	441
4. Anayasa Mahkemesi'nin 2018 Tarihli Bireysel Başvuru Kararı.....	474
5. Anayasa Mahkemesi'nin 2022 Tarihli Bireysel Başvuru Kararı.....	502
C. STRASBOURG YARGISI KARARLARINDA KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ.....	516
1. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Kararları	517
a. AİHK'nın 1993 Tarihli Şenay Karaduman/Türkiye Kararı.....	517
b. AİHK'nın 1993 Tarihli Lamiye Bulut/Türkiye Kararı.....	521
2. AİHM'in 2004 Tarihli Leyla Şahin/Türkiye Kararı	527
3. AİHM'in 2006 Tarihli Sevgi Kurtulmuş/Türkiye Kararı.....	548

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KILIK-KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ

IV. KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ VE YANSIMALARI.....	559
A. KILIK-KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ	559
1. Genel Olarak Kılık-Kıyafet Özgürlüğü.....	559
2. Kıyafet Özgürlüğünün Tabî Haklardan Oluşu.....	560
B. KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ- EŞİTLİK İLKESİ	563
1. Kıyafet Özgürlüğü-Eşitlik İlkesi İlişkisi.....	563
2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	570
a. Ayrımcılık Kavramı İçine Giren Hususlar	571
b. Ayrımcılıkla Mücadele ve Ayrımcılık Yasağının Kapsamı	572
c. Ayrımcılık Yasağının İstisnaları	573
d. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Görevleri ve Yetkileri	574
e. Kurum Kararlarından Örnekler	576
C. KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ-İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	585
1. Genel Olarak İfade Özgürlüğü	585

2. Kıyafet Özgürlüğü- İfade Özgürlüğü İlişkisi	591
a. Anayasa Mahkemesi'nin Yaklaşımı.....	591
b. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Yaklaşımı.....	600
D. KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ-DİN VE İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ.....	605
1. Genel Olarak Din ve Vicdan Özgürlüğü.....	605
2. Kıyafet Özgürlüğü-Din Özgürlüğü İlişkisi.....	616
a. Din Özgürlüğünün Dış Tezahürü Olarak Kıyafet.....	616
b. Anayasa Mahkemesi'nin Yaklaşımı.....	620
c. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Yaklaşımı.....	624
E. KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ-ÖZEL HAYATA SAYGI İLKESİ.....	637
1. Genel Olarak Özel Hayata Saygı İlkesi.....	637
2. Kıyafet Özgürlüğü- Özel Hayata Saygı İlkesi İlişkisi	641
a. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları	642
b. Anayasa Mahkemesi Kararı.....	657
c. Danıştay Kararları	661
F. KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ-MADDÎ VE MANEVÎ VARLIĞI GELİŞTİRME	664
1. Genel Olarak Maddî ve Manevî Varlığın Korunması Hakkı	664
a. Mevzuattaki Durum.....	666
b. Sınırlandırılması.....	668
c. Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı.....	670
2. Kıyafet Özgürlüğü-Maddî ve Manevî Varlığı Koruma Hakkı.....	671
G. SÖZLEŞME HÜRRİYETİ VE KIYAFET ÖZGÜRLÜĞÜ	672
1. Genel Olarak Sözleşme Hürriyeti ve Sınırları	672
a. Sözleşme Hürriyetinin İçeriği.....	674
b. Sözleşme Hürriyetinin Sınırları.....	677
c. İşverenin Yönetim Hakkı ve Sınırları.....	681
2. Sözleşme Hürriyeti- Kıyafet Özgürlüğü İlişkisi.....	683
GENEL DEĞERLENDİRMELER	691
KAYNAKÇA.....	699